

Nordre Øyeren Fuglestasjon
Postboks 26
1916 Flateby
noef@noef.no

Rælingen kommune
Postboks 100
2025 FJERDINGBY
postmottak@ralingen.kommune.no

lørdag 6. mars 2021

Merknader til detaljreguleringsplan for Borgen i Rælingen (saknr. 21/3512)

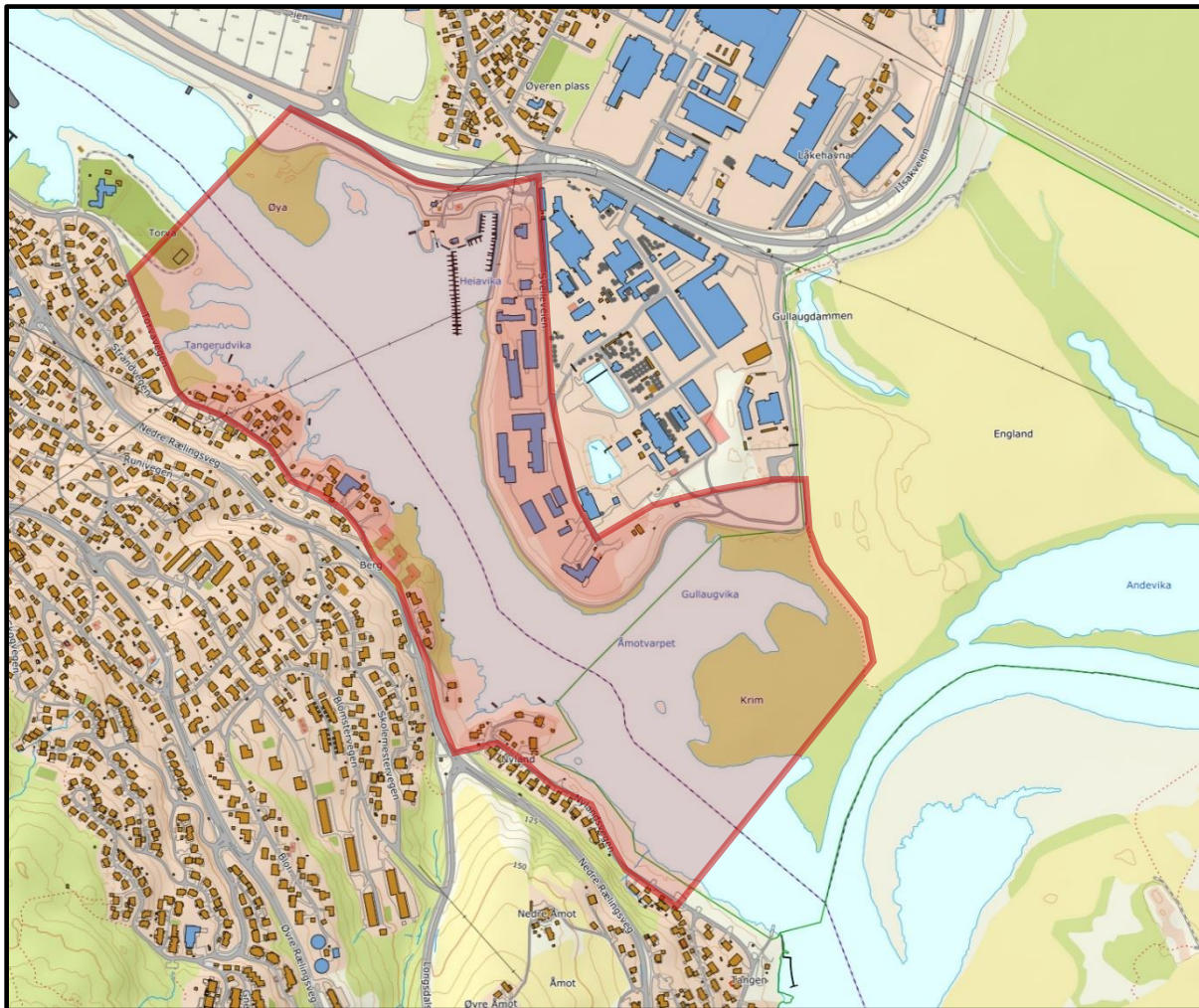
Nordre Øyeren Fuglestasjon (NØF) har siden slutten av 1960-tallet overvåket Øyerendeltaet og det som senere har blitt Nordre Øyeren og Sørumsneset naturreservater. Gjennom vår systematiske registrering av vannfugltrekket gjennom Øyeren de siste 45 årene, har vi opparbeidet oss kunnskap og en nasjonalt viktig dataserie som gjør at vi uttaler oss med tyngde når de ornitologiske naturverdiene i området trues. Selv om Borgen ligger utenfor reservatene, ligger det ikke utenfor vårt fokusområde. I liket med vårt innspill til Lillestrøm kommunes planer for Strandveien, ønsker vi derfor også å komme med en uttalelse i forbindelse med Rælingen kommunes detaljreguleringsplan for Borgen.

Rælingen, Lillestrøm og Enebakk kommuner har et spesielt ansvar for reservatene i Nordre Øyeren og det som er Nord-Europas største innlandsdelta - et område med unik natur, stort artsmangfold og en internasjonal rolle som rasteplass for vannfugl. Mange av artene som passerer gjennom Øyeren vår og høst er avhengig av et transeuropeisk nettverk av vannveier for å trekke fra overvintringskvarterene i Riftdalen i Kenya og Vaderhavet i Nederland til hekkeplassene i Aurskog, på Dovre og Varangerhalvøya. Skal man ta dette ansvaret på alvor nytter det ikke bare å trekke en rød linje rundt reservatene og håpe på det beste. Øyeren slutter ikke i Enebakk og Nitelva begynner ikke i Gullaugvika. Alt dette henger, eller hang sammen. Skal vi sørge for at Øyeren forblir et attraktivt trekk- og hekkelokalitet for fugler, må Øyeren-kommunene begynne å knesette noen prinsipper for utbygging langs elva. For Rælingens del handler det om Nitelva. Den byggefrie sonen på 100 meter som Øyeren-kommunene har etablert rundt naturreservatet bør etter NØFs mening videreføres oppover, og nedover, elva. Ikke nødvendigvis med samme bredde og ikke med tilbakevirkende kraft, men som et generelt prinsipp som burde sikre en viss buffersone mellom bebyggelse, industri eller vei og fuktgrensen ved normalvannstand.

Nordre Øyeren Fuglestasjon krever derfor at:

- 1. turveien som tenkes anlagt mellom den nye bebyggelsen og elva tas ut av planen***
- 2. sekundært: turveien flyttes minimum 5 meter vekk fra elvebredden.***
- 3. utbygger må garantere for at avrenning ut i Nitelva unngås under og etter anleggsperioden, det være seg av diesel, kjemikalier, gjørme, leire eller faste masser.***

Kravene over er ikke tilfeldige, men forankret i harde data. NØF har gjennom sine ukentlige registreringer av trekket gjennom Øyeren siden 1976 opparbeidet seg en solid dataserie som i tillegg til å vise bestandsendringer, trender, og samvariasjon med vannstand og klima, også avdekker preferanseområder for fugl i Øyeren. Våre observasjoner viser at Borgen med tilliggende områder (**Figur 1**) har stor betydning for fugl generelt og rødlistede fuglearter spesielt. Hele 848 observasjoner av 7632 individer rødlistede fuglearter er registrert på artsobservasjoner.no i perioden 2000-2020. Dette fordeler seg på 38 arter (**Tabell 1**), 26 av disse artene er tilknyttet vann. Dette er betydelig og viser viktigheten dette området har spesielt for vanntilknyttet fugl.

Figur 1: Kart over Nitelva fra Torva til Krim inkludert Tangerudvika, Havna og Gullaugvika. Det skraverte området er brukt som utgangspunkt for nedlasting av data fra Artsobservasjoner. Området utgjør en naturlig sammenhengende del av Nitelva som brukes av vannfugl på vei sør og nord langs denne vannvegen. Kartet viser også hvordan nordgrensa for Sørumsneset naturreservat som går midt i Gullaugvika (grønn linje) ikke følger noen naturlig ledelinje eller biotopskille. Fuglene bryr seg fint lite om slike grenser.

Gullaugvika med tilhørende elvestrekning på begge sider av Nitelva er en viktig fuglelokalitet hele året, både for stand- og trekkfugl. En av årsakene til det er at vika sjelden fryser igjen om vinteren. Dette gjør den til et attraktivt sted for hvile og næringsøk for vanntilknyttet fugl, også i kalde vintre. Swecos rapport om naturmangfold trekker fram at Nitelva generelt er en viktig korridor for vannfugl, både vanlige arter og rødlistede arter. I tillegg trekkes Nitelvas

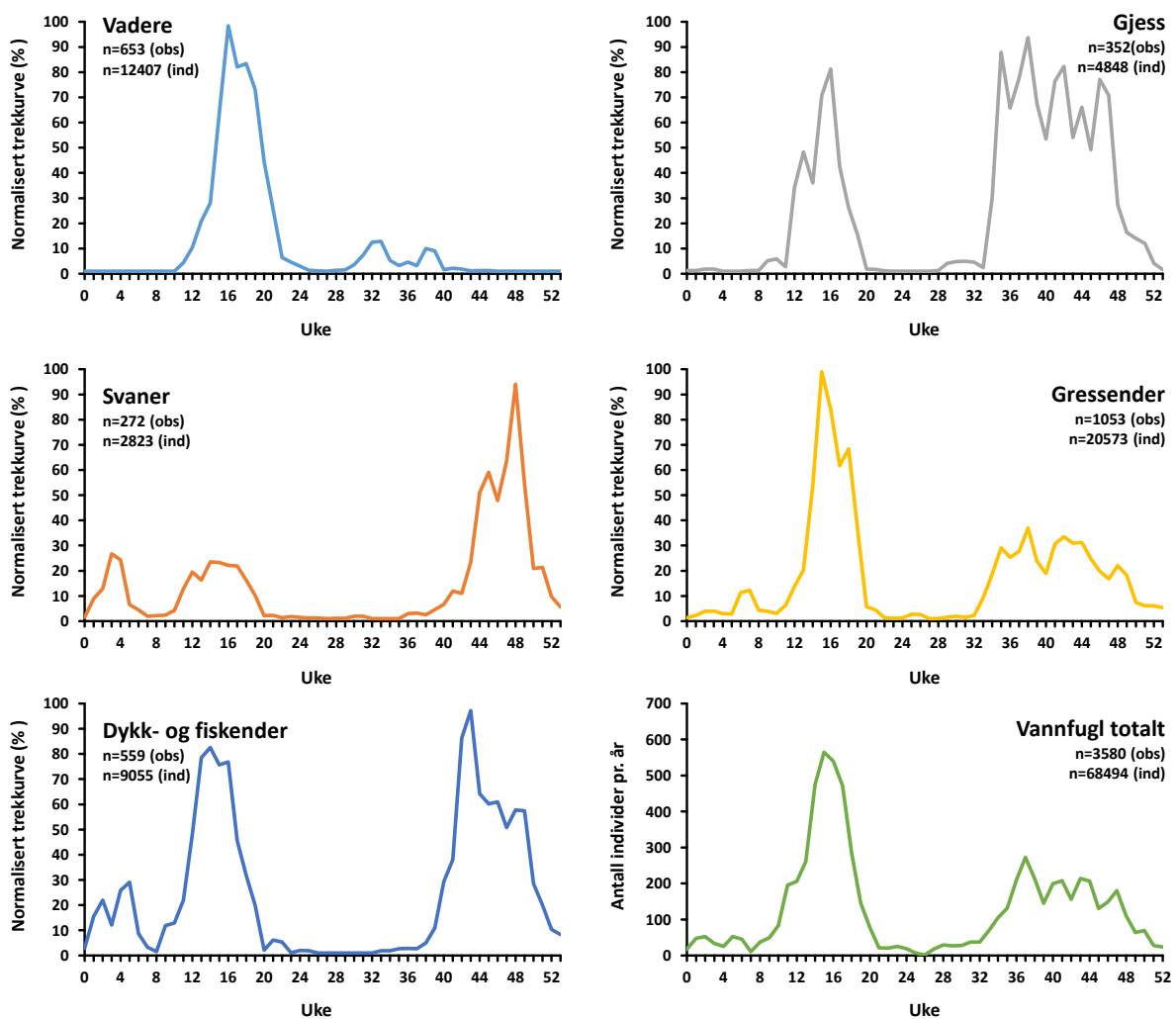
elvekanter fram som viktige hvileplasser for gjess og ender. Det er riktig, men i tillegg fungerer også disse områdene som beiteplass, skjul og hekkeplass for flere arter enn det som er beskrevet.

Tabell 1: Rødlistede fuglearter observert i Nitelva mellom Torva og Krim

NAVN	VITENSKAPELIG NAVN	ANTALL FUNN	RØDLISTE
SNADDERAND	<i>Anas strepera</i>	23	NT
STJERTAND	<i>Anas acuta</i>	19	VU
SKJEAND	<i>Anas clypeata</i>	22	VU
BERGAND	<i>Aythya marila</i>	23	VU
ÆRFUGL	<i>Somateria mollissima</i>	1	NT
SVARTAND	<i>Melanitta nigra</i>	1	NT
LAPPFISKAND	<i>Mergellus albellus</i>	6	VU
DVERGDYKKER	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	5	VU
TOPPDYKKER	<i>Podiceps cristatus</i>	10	NT
VEPSEVÅK	<i>Pernis apivorus</i>	2	NT
SIVHAUK	<i>Circus aeruginosus</i>	2	VU
MYRHAUK	<i>Circus cyaneus</i>	2	EN
HØNSEHAUK	<i>Accipiter gentilis</i>	5	NT
FISKEØRN	<i>Pandion haliaetus</i>	20	NT
LERKEFALK	<i>Falco subbuteo</i>	2	NT
SIVHØNE	<i>Gallinula chloropus</i>	12	VU
SOTHØNE	<i>Fulica atra</i>	79	VU
VIPE	<i>Vanellus vanellus</i>	97	EN
DVERGLO	<i>Charadrius dubius</i>	71	NT
STORSPOVE	<i>Numenius arquata</i>	7	VU
SVARTHALESPOVE	<i>Limosa limosa</i>	3	EN
BRUSHANE	<i>Calidris pugnax</i>	7	EN
TYVJO	<i>Stercorarius parasiticus</i>	1	NT
DVERGMÅKE	<i>Hydrocoloeus minutus</i>	1	VU
HETTEMÅKE	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	140	VU
FISKEMÅKE	<i>Larus canus</i>	102	NT
MAKRELLTERNE	<i>Sterna hirundo</i>	28	EN
LOMVI	<i>Uria aalge</i>	2	CR
TYRKERDUE	<i>Streptopelia decaocto</i>	3	NT
SANGLERKE	<i>Alauda arvensis</i>	8	VU
SANDSVALE	<i>Riparia riparia</i>	1	NT
TAKSVALE	<i>Delichon urbicum</i>	9	NT
NATTERGAL	<i>Luscinia luscinia</i>	6	NT
GRESSHOPPESANGER	<i>Locustella naevia</i>	15	NT
STÆR	<i>Sturnus vulgaris</i>	38	NT
BERGIRISK	<i>Carduelis flavirostris</i>	4	NT
GULSPURV	<i>Emberiza citrinella</i>	35	NT
SIVSPURV	<i>Emberiza schoeniclus</i>	36	NT

Som et resultat av nedtappingen av Øyeren under vintermånedene, eksponeres mudderstrendene langs Nitelvas når isen går om våren. Dette fenomenet er spesielt viktig for vårtrekket av vadefugl. I den aktuelle perioden er 19 ulike vadearter observert i nærheten av

Borgen, fem av disse er rødlistet (**Tabell 1**). Vadefuglene fødesøker i mudderet langs elva på vei nordover til hekkeområdene, og til dels store mengder vadere kan observeres her på våren (**Figur 2**). NØF stiller seg derfor undrende til Swecos påstand om mangel på grunt vann og mudderbunn i området. Dette blir direkte feil. NØF mener derimot at Rælingen kommune har et ansvar for å bevare Nitelvas unike elvestrender og mudderbunn med tilhørende vannplanter for fremtiden, også i den delen av Nitelva som ligger utenfor reservatene. Disse spiller ikke bare en viktig rolle for vanntilknyttet fugl, men danner grunnlag for botaniske og entomologiske verdier.

Figur 2: Forekomst av ulike grupper med vannfugl gjennom året i Nitelva mellom Torva og Krim: vadere, gjess, svaner, gressender og dykk- og fiskender. Kurvene er basert på observasjoner gjort i perioden 2020-2021 innenfor området angitt i Figur 1. Antall individer for de ulike artene er summert pr. uke og kurvene tilordnet ved å bruke et glidende snitt med vindu på 2 uker. Kurvene er deretter normalisert ved å sette trekktopp lik 100 %. For hver av gruppene er antall observasjoner (obs) og individer (ind) angitt. Den siste grafen viser den gjennomsnittlige forekomsten av all vannfugl pr. uke pr. år i det samme området.

Trekkurvene i **Figur 2** viser på en fin måte hvordan ulike artsgrupper utnytter Nitelva på ulike tider av året. Mens vadere og gressender dominerer om våren, bruker gjess og svaner området mer på høsten. Dykk- og fiskender ser ut til å utnytte elvestrekningen både vår og høst. Dette

har som beskrevet over sammenheng med tilgjengelig føde og andre naturgitte faktorer som det blir for omfattende å gå inn på her. Det viktigste poenget er likevel at vanntilknyttede fuglearter bruker elva hele året. Hvis det skal fortsette, er disse fuglene avhengig av en viss buffer til mennesker, menneskelig aktivitet og installasjoner. Når det gjelder forstyrrelser av fuglelivet viser forskning at mennesker og menneskelig aktivitet utgjør et større stressmoment enn for eksempel bygninger, tog og biler, slik det f.eks. er diskutert i Price (2008) «The impact of human disturbance on birds: a selective review» i boka «Too close for comfort: Contentious issues in human-wildlife encounters» utgitt av Royal Zoological Society of New South Wales. Mens menneskelige installasjoner er med på å bygge ned natur i stor skala i dag, er mennesker og menneskelig aktivitet knyttet til installasjonene med på å drive dyr og fugler videre vekk fra det som var deres naturlige habitat.

Konklusjon

Et lite bidrag fra Rælingen for å motvirke denne utviklingen burde være å sikre en buffersone langs Nitelva som er fri for installasjoner og med redusert menneskelig aktivitet, også i den delen av elva som ligger utenfor reservatet. Når det gjelder Borgenutbyggingen kunne det handle om å nøye seg med å tillate oppføringen av de nye byggene, men skrote planen om turveien i vannkanten.

Thomas Sæther, leder
Nordre Øyeren Fuglestasjon